

Van versnippering naar verbinding

Gesproken column Margreet de Vries

Het Nationale Onderwijsontbijt

21 september 2023

Aangezet door Hoogleraar Onderwijs sociologie Marc Vermeulen die de keynote verzorgde tijdens het jaarlijkse Onderwijsontbijt op donderdag 21 september in Nieuwspoort, liet ik mijn gedachten gaan over de oorsprong en gevolgen van versnippering. Versnippering van aandacht, geld, invloed, macht en dus versnippering van impact. Volgens mij ligt hierin een opdracht verscholen voor de politiek, maar zeker ook voor alle andere spelers in het onderwijs.

Wat is nu eigenlijk het probleem? Versnippering is een begrip dat veel wordt gebruikt in de natuurbescherming. Door versnippering worden leefgebieden te klein. Ze komen te verspreid te liggen waardoor uitwisseling tussen populaties moeilijker wordt. Laat dat eens tot je doordringen. Gebieden worden te klein en raken zo verspreid dat uitwisseling tussen populaties wordt bemoeilijkt. We creëren dus populaties die op zichzelf aangewezen zijn. En om het nog wat dramatischer te maken als de verbinding routes tussen de populaties ook nog eens afgesneden worden, dan gaat het helemaal mis. Verbindingsroutes zijn cruciaal voor het voortbestaan van populaties. De overlevingskans van kleine populaties wordt kleiner naarmate de afstand tot andere populaties toeneemt. Noodzakelijke genetische uitwisseling tussen populaties is dan niet meer mogelijk zodat de kans op uitsterven toeneemt. Met alle dramatische gevolgen van dien.

Zover is het in onderwijsland nog niet. De geïsoleerde populaties kunnen voorlopig nog wel prima overleven. Het werkt nog prima om je tegen de ander af te zetten of anderen tegen elkaar op te zetten.

En we hebben de subsidieregen. Die werkt als voeding voor sommige populaties waardoor verbindingroutes nog niet nodig zijn om te overleven. We creëren een ondoordringbaar bos van subsidie-aanvragen, administratieve lasten, en vele vele nieuwe spelers op niche onderwerpen. Sterker nog om deze door de overheid en nauw samenspel met de politiek gecreëerde bossen het hoofd te bieden zijn er nu zelfs teams van rijksambtenaren ingezet die scholen helpen om in dat ondoordringbare bos de juiste partners te vinden.

Het gekke is, wie ik ook spreek. Iedereen wil af van die subsidieregen. Co-creëren is een buzz word. En toch blijven we dat versnipperingsinstrument gebruiken. Waarom eigenlijk? De geschiedenis heeft, zoals zo vaak, het antwoord. De Romeinse leiders hielden zo het volk rustig door gratis graan op de dorpspleinen uit te strooien en maaltijden te organiseren zo hielden zij het volk tevreden. Armoede en honger verdwenen er echter structureel niet door. En dat werd duidelijk toen de leiders verder trokken het grote Romeinse Rijk in op zoek naar meer macht.

Het graan op de dorpspleinen is de subsidieregen van nu. Maar echt de subsidiekraan 'van boven' gaat een keer dicht. En wat hebben we dan nog over? Een versnipperd landschap. Zonder verbindingswegen, waar wij elkaar kwijt zijn geraak. Terug naar de natuurbescherming. In Nederland zijn we Ecoducten gaan bouwen als oplossing tegen versnippering: overheden, wegenbouwers en natuurbeschermers sloegen de handen ineen. Dát is wat wij met elkaar ook moeten bouwen.

Laten we de komende maanden tot het nieuwe kabinet er zit gebruiken om een beetje uit te zoomen en als je dan daar uitgezoomd een beetje over dat onderwijslandschap hangt, probeer dan eens te zoeken naar een gezamenlijk perspectief. Wat zijn goede plekken voor verbindingswegen? Waarom? Wat kan ik doen

om een duurzame vruchtbare kruisbestuiving te stimuleren? En aan de Tweede Kamerleden: daag tijdens de tweede dag de Algemene Politieke Beschouwingen én straks tijdens de behandeling van onderwijsbegroting dit demissionaire kabinet uit om instrumenten in te zetten die versnippering tegengaan en duurzame, structurele verandering bewerkstelligen. Gun ons in het onderwijslandschap de rust elkaar te vinden.